

RPO-728082-VII-720.6/13/PK

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji
Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub
doprowadzonych w celu wytrzeźwienia
Komendy Powiatowej Policji w Makowie Mazowieckim
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 4 kwietnia 2013 r., do Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Makowie Mazowieckim (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Karolina Goral (pedagog resocjalizacyjny), dr Aleksandra Iwanowska (prawnik), dr n. med. Joanna Żuchowska (specjalista chorób wewnętrznych) oraz Przemysław Kazimirski (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby, przedstawionej przez podkom. Sławomira Klika – zastępcę Naczelnika Wydziału Prewencji KPP Maków Mazowiecki;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- przeprowadzenie rozmowy z zatrzymanym do wytrzeźwienia przebywającym w Izbie;
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: Regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, protokołami zatrzymań, kwitami depozytowymi, książką ewidencji osób umieszczonych w PdOZ, książkami przebiegu służby, książką wizyt lekarskich, świadectwem wzorcowania alkomatu.

W toku wizytacji sporządzono dokumentację fotograficzną.

Poddano również analizie następującą dokumentację związaną z funkcjonowaniem Izby: Sprawozdanie z wizytacji pomieszczeń przeprowadzonej w dniu 15.11.2012 r. przez sędziego Sądu Okręgowego w Ostrołęce oraz statystykę osób zatrzymanych i umieszczonych w PdOZ w okresie 01.01.2012 r. – 31.03.2013 r.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Opłata za pobyt w Izbie takich osób, w związku z brakiem przepisów wykonawczych, nie jest obecnie pobierana.

Kontrola Izby przeprowadzona w dniu 15 listopada 2012 r. przez sędziego Sądu Okręgowego w Ostrołęce, nie ujawniła nieprawidłowości związanych z okresem pobytu w Izbie osób zatrzymanych procesowo oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Analiza księgi ewidencji osób umieszczonych w PdOZ przeprowadzona pod tym samym kątem przez pracownika KMP podczas wizytacji Izby, również nie ujawniła przypadków przetrzymania osób zatrzymanych ponad okres przewidziany prawem.

Z zestawienia liczbowego osób umieszczonych w PdOZ wynika, że w roku ubiegłym łączna liczba takich osób wyniosła 408 (w tym: 159 podejrzanych o popełnienie przestępstwa; 63 na polecenie sądu lub prokuratora). Wśród wskazanej liczby, 185 osób umieszczono w Izbie do wytrzeźwienia (w tym 178 mężczyzn i 7 kobiet). Wśród tej kategorii umieszczonych w PdOZ, jeden mężczyzna był nieletni.

W okresie 1 stycznia – 31 marca 2013 r. do Izby przyjęto łącznie 80 osób – 32 podejrzane o popełnienie przestępstwa, 9 na polecenie sądu lub prokuratora oraz 39 mężczyzn do wytrzeźwienia.

W trakcie wizytacji, w Izbie przebywał mężczyzna umieszczony w niej do czasu wytrzeźwienia. Przyczyną jego umieszczenia w PdOZ był stan nietrzeźwości zagrażający jego życiu lub zdrowiu.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Do obsługi pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych celem wytrzeźwienia wyznaczono 5 zastępców oficera dyżurnego Komendy. Pełnią oni służbę w PdOZ w 12-godzinnym systemie zmianowym. Przy znacznym zaludnieniu Izby, do pomocy profosom kierowani są dodatkowi funkcjonariusze z Komendy.

W roku bieżącym wszyscy pracownicy PdOZ przeszli szkolenie z zakresu stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz pełnienia służby w PdOZ. Mając na uwadze fakt, że wizytowana placówka spełnia także funkcję związaną z zapewnieniem bezpieczeństwa osób nietrzeźwych bez całodobowej opieki

lekarskiej, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji za zasadne uznają przeprowadzania cyklicznych szkoleń adresowanych do personelu Izby z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Warto dodać w tym miejscu, że *nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji (...). Funkcjonariusze wyposażeni w określone umiejętności będą w stanie efektywnie wykonywać swoje obowiązki bez dopuszczania się złego traktowania; będą także liczyć się z obecnością podstawowych gwarancji przysługujących osobom zatrzymanym [lub] tymczasowo aresztowanym*¹.

Z informacji przekazanych wizytującym wynika, że w okresie 1 stycznia 2012 r. – 4 kwietnia 2013 r., w PdOZ nie miało miejsce żadne wydarzenie nadzwyczajne, jak również nie stosowano środków przymusu bezpośredniego wobec przebywających w Izbie zatrzymanych.

Kontrola osobista zatrzymanych odbywa się w pomieszczeniu służącym do dokumentowania czynności z udziałem zatrzymanego, który nie jest objęty monitoringiem. Zgodnie z informacją przekazaną wizytującym przez funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ wynika, że w razie konieczności dokonania kontroli osobistej zatrzymanej kobiety, do czynności tej wzywana jest jedna z funkcjonariuszek Policji zatrudniona w Komendzie.

Godnym podkreślenia, w ocenie pracowników KMP, jest przyjęta w PdOZ praktyka polegająca na dokonywaniu kontroli stanu osób umieszczonych w Izbie nie tylko za pomocą wizjerów zamontowanych w drzwiach pokoi dla zatrzymanych, lecz również poprzez wejście do nich.

Wątpliwość pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji wzbudziło umieszczenie zatrzymanego do wytrzeźwienia w pokoju wspólnie z mężczyzną zatrzymanym procesowo, pomimo wolnych miejsc w pozostałych pokojach (w trakcie wizytacji drugi z mężczyzn nie przebywał w PdOZ). Z wyjaśnień zastępcy Naczelnika Prewencji wynika, że powodem takiego wspólnego osadzenia był stan

¹patrz: § 59 i 60 Drugiego Sprawozdania Ogólnego dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego [CPT/Inf (92) 3].

emocjonalny mężczyzny zatrzymanego procesowo, który wskazywał na możliwość targnięcia się przez niego na własne zdrowie lub życie. Niemniej jednak, mężczyzna ten nie został objęty wzmożonym nadzorem ze strony funkcjonariuszy (brak adnotacji w książce przebiegu służby). Nie negując ostrożności funkcjonariuszy wizytowanej Izby w postępowaniu z zatrzymanym w opisanej sytuacji, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji stoją na stanowisku, że każde podejrzenie możliwości podjęcia przez zatrzymanego zamachu na własne zdrowie lub życie, winno skutkować zastosowaniem szczególnego nadzoru nad taką osobą w trakcie jej pobytu w PdOZ.

4. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczanych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: Regulamin) stanowiący załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r., poz. 638) (dalej: rozporządzenie).

Wizytowana jednostka dysponuje tłumaczeniami Regulaminu na języki obce, które zostały przygotowane przez Wydział Konwojowy Biura Prewencji KGP we współpracy ze Studium Języków Obcych Uniwersytetu Łódzkiego oraz Wydziałem Prewencji KWP w Łodzi. Niemniej jednak, mając na uwadze zmianę przepisów Regulaminu, uznać należy, że tłumaczenia, którymi dysponuje wizytowana jednostka są zdezaktualizowane. Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają wymianę posiadanych tłumaczeń na tłumaczenia tekstu obecnie obowiązującego *Regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* na języki obce.

Wizytowana placówka nie dysponuje listą adwokatów, która w razie potrzeby mogłaby zostać udostępniona osobie zatrzymanej w PdOZ. Członkowie Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają zatem stworzenie takiej listy, z której mogłyby skorzystać osoby zainteresowane fachową pomocą.

Zatrzymany do wytrzeźwienia mężczyzna, z którym rozmawiała przedstawicielka KMP nie wnosił zastrzeżeń do zachowania funkcjonariuszy pełniących służbę z Izbie. Z jego wypowiedzi wynika, że zwracali się do niego *per* Pan. Wskazał jednakże, że nie został pouczony o wyposażeniu Izby w monitoring (zorientował się sam). Analiza książki przebiegu służby wykazała, że funkcjonariusz poinformował zatrzymanego o zainstalowanym w PdOZ monitoringu.

5. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze Komendy Powiatowej Policji w Makowie Mazowieckim, za stanowiskiem oficera dyżurnego. W skład pomieszczeń wchodzi:

- 1) pięć dwuosobowych pokoi;
- 2) pokój do przygotowywania lub podgrzewania posiłków oraz do zmywania naczyń;
- 3) pokój profosa;
- 4) magazyn czysty;
- 5) magazyn brudny;
- 6) pokój sanitarny służący do utrzymania higieny osobistej przez osoby zatrzymane;
- 7) pokój do przeprowadzania i dokumentowania czynności służbowych z udziałem osoby zatrzymanej;
- 8) pokój lekarski (wyposażony w umywalkę, leżankę, biurko i krzesło).

Wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wyposażone zostały w jednakowy sposób. W każdym znajdują się:

oddzielne podesty do spania, stół i taborety przymocowane do podłogi, oświetlenie naturalne oraz elektryczne dzienne i nocne, okna zabezpieczone od wewnątrz metalową siatką, a od zewnątrz kratą. We wszystkich pomieszczeniach zamontowana została instalacja przyzywowa oraz monitoring wizyjny. Należy wskazać, że przyciski instalacji przywoławczej, wykonane są z tworzywa sztucznego niewystarczająco odpornego na eksploatację. W wyniku używania wspomnianej instalacji, jej przyciski znajdujące się wewnątrz pokoi dla zatrzymanych były wgniecione, co utrudniało lub uniemożliwiało skorzystanie z systemu przyzywowego. Zgodnie z informacjami udzielonymi wizytującym w tej kwestii przez zastępcę Naczelnika Wydziału Prewencji wynika, że przyciski były wymieniane kilkakrotnie. Mając na uwadze to wyjaśnienie, pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji stoją na stanowisku, że niezbędne jest zamontowanie przycisków instalacji przyzywowej wykonanych z mocniejszego tworzywa sztucznego, lub z metalu.

Stan czystości pokoi wskazuje w ocenie wizytujących na potrzebę częstszego sprzątania. Przedstawiciele Mechanizmu zwrócili w szczególności uwagę na jeden z pokoi (3), w którym unosił się zapach uryny, a na jednej ze ścian widniały zacieki świadczące o wielokrotnym oddawaniu na nią moczu przez osoby zatrzymane. W związku z tym pracownicy Mechanizmu za zasadne uznają dokonanie dezynfekcji tego pomieszczenia.

W Izbie wyodrębniono 2 ustępy (każdy wyposażony w sedes oraz umywalkę) oraz łazienkę, w której poza sedesem i umywalką znajdował się brodzik prysznicowy osłonięty kabiną wykonaną z nieprzezroczystej pleksy. W dniu wizytacji w łazience i ustępach dostępne było mydło oraz papier toaletowy.

W Izbie znajduje się pomieszczenie do przygotowywania i porcjowania posiłków, które ze względu na dostarczanie gotowych posiłków z zewnątrz, jest wykorzystywane jedynie w celu przygotowania napojów dla zatrzymanych. Posiłki dla zatrzymanych dostarczane są przez firmę działającą na terenie Makowa Mazowieckiego.

Podczas oglądu magazynu czystej pościeli, uwagę wizytujących wzbudził bardzo zły stan poduszek dla zatrzymanych. Widniały na nich liczne plamy (m.in. krwi). W związku z tym pracownicy KMP zalecają wymianę poduszek. Stan pozostałych elementów wyposażenia pokoi dla zatrzymanych (materace, koce, poszewki, prześcieradła) nie budzi zastrzeżeń. Również w kwestii wyposażenia Izby w środki higieniczne dla zatrzymanych kobiet oraz odzież zastępczą, o której mowa w § 9 ust. 3 rozporządzenia, przedstawiciele Mechanizmu nie wnoszą uwag.

Pościel przeznaczona do prania znajduje się w osobnym magazynie. Odzież osób chorych, lub o nie ustalonym statusie epidemiologicznym przechowywana jest w osobnym pomieszczeniu, w foliowych workach. Brudna pościel prana jest w pralni w Ciechanowie.

Depozyt wartościowy zatrzymanych przechowywany jest w pancерnej szafie znajdującej się w rejonie magazynów.

Odzież wierzchnia znajduje się na półkach służących do stawiania posiłków. W związku z tym, członkowie Mechanizmu za konieczne uznają wyodrębnienie miejsca, w którym mogłaby być przechowywana odzież osób zatrzymanych i umieszczonych w PdOZ.

Wizytowana Izba wyposażona jest w monitoring wizyjny. Ze względu na fakt, iż wykorzystywane w nim urządzenia są stare, nie ma możliwości rejestracji obrazu, a do właściwego działania kamer w porze nocnej, niezbędne jest dodatkowe oświetlenie w pokojach dla zatrzymanych. W sprawie wymiany przestarzałej instalacji monitoringowej, Komendant Powiatowy Policji w Makowie Mazowieckim zwracał się do Komendanta Wojewódzkiego Policji w Radomiu (ostatnie pismo z dnia 7 marca 2013 r.). Pracownicy Mechanizmu w pełni podzielają stanowisko Komendanta Powiatowego Policji w Makowie Mazowieckim o konieczności wymiany przestarzałego systemu telewizji przemysłowej zamontowanego w Izbie, uniemożliwiającej w praktyce realizację § 41 rozporządzenia.

W Izbie nie ma wydzielonego pomieszczenia do używania wyrobów tytoniowych. Miejszem, gdzie można palić jest łazienka.

Izba nie jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Zdaniem członków KMP, szczególnie ważne jest wyposażenie sanitariatów w uchwyty i poręcze ułatwiające korzystanie z nich przez osoby niepełnosprawne. Przedstawiciele Mechanizmu stoją na stanowisku, że pełne dostosowanie PdOZ do potrzeb osób z niepełnosprawnością powinno nastąpić przy najbliższym remoncie pomieszczeń Izby, zaś do tego czasu sanitariaty dla osób zatrzymanych należy wyposażyć we wspomniany sprzęt.

Wśród uwag krytycznych przekazanych przedstawicielce KMP przez zatrzymanego obecnego w czasie wizytacji w PdOZ znalazły się: brak wydania pościeli, konieczność doświetlania celi w ciągu nocy spowodowana brakiem kamery na podczerwień oraz umieszczenie razem z innym zatrzymanym, który (jak twierdzi rozmówca) śmierdział. Analiza książki przebiegu służby wykazała, że zatrzymany otrzymał w porze nocnej koc, poduszkę, materac oraz pościel.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Niezaprzeczalnym atutem wizytowanej jednostki jest opieka lekarska świadczona przez miejscowego lekarza. Na mocy umowy określającej zasady współpracy z PdOZ, lekarz wykonuje badania osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, na terenie Izby. Taka praktyka ogranicza czas oczekiwania na wykonania badania lekarskiego do niezbędnego minimum (czas dojazdu lekarza do PdOZ). Poza tym, dzięki badaniom na miejscu, funkcjonariusze Policji zwolnieni są z obowiązku dowozu osób zatrzymanych do placówek służby zdrowia oraz zapewnienia bezpieczeństwa w trakcie przeprowadzanych badań. W sytuacji absencji lekarza, badania wykonywane są w izbie przyjęć szpitala miejskiego.

Przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu poddawane są osoby nietrzeźwe, z widocznymi obrażeniami na ciele oraz te, które żądają wykonania takich badań. W ocenie pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji badaniom przed umieszczeniem w Izbie powinny być poddawane wszystkie osoby. Pomimo braku takiego obowiązku w przepisach krajowych, stanowią o nim

standardy międzynarodowe, zawarte m.in. w Zbiorze zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *Osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie. (Zasada 24).*

W Izbie wyodrębniony został pokój do badań lekarskich, wyposażony w leżankę, biurko, krzesło, apteczkę, umywalkę. Przedstawicielka Mechanizmu zwróciła uwagę na przeterminowany lek o nazwie persen. W związku z tym przedstawiciel KMP zaleca dokonanie przeglądu zawartości apteczki oraz usunięcie z niej medykamentów przeterminowanych.

Z analizy książki wizyt lekarskich wynika, że wpisy z badań osób zatrzymanych dokonywane są bardzo szczegółowo. Podany jest w nich wywiad (o ile stan zatrzymanej osoby umożliwił jego zebranie), opis zachowania badanego, dokładny opis zmian na skórze (zasinienia, otarcia) wraz z czasem ich powstania oraz wskazaniem możliwych przyczyn ich wystąpienia. W przypadku korzystania przez zatrzymanych z leków, wskazywana jest dokładna dawka oraz sposób ich podania. Każdy wpis w książce wizyt lekarskich opatrzony jest datą i godziną badania oraz sygnowany podpisem i pieczętką lekarza.

Zatrzymany potwierdził fakt badania lekarskiego; dodał, że przeprowadzono je bez obecności funkcjonariusza pełniącego służbę w PdOZ.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

I. Komendantowi Powiatowemu Policji w Makowie Mazowieckim:

1. stosowanie wobec zatrzymanych, których zachowanie wskazuje na możliwość zamachu na własne zdrowie lub życie wzmożonego nadzoru;
2. wymianę przestarzałej instalacji telewizji przemysłowej na taką, która umożliwi archiwizację nagrań z monitoringu;
3. wymianę zdezaktualizowanych tłumaczeń Regulaminu na języki obce na tłumaczenia obecnie obowiązującego Regulaminu;
4. zamontowanie w sanitariatach dla zatrzymanych urządzeń ułatwiających korzystanie z nich przez osoby z niepełnosprawnością;
5. wydzielenie miejsca do przechowywania odzieży wierzchniej zatrzymanych;
6. przeprowadzenie szkoleń adresowanych do personelu Izby z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej;
7. utrzymywanie pokoi dla zatrzymanych w czystości oraz dezynfekcję pokoju nr 3;
8. wymianę przycisków instalacji przyzywowej na przyciski wykonane trwalszego tworzywa sztucznego lub metalu;
9. poddawanie badaniom lekarskim wszystkich osób zatrzymanych;
10. dokonanie przeglądu zawartości apteczki oraz usunięcie z niej medykamentów przeterminowanych;
11. wymianę poduszek.

II. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Radomiu

1. przekazanie środków finansowych niezbędnych do realizacji zaleceń wymienionych w p-ktach: 2, 4, 5, 8 i 11.